

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

De auctoribus quibusdam qui Posidonii libros meteorologicos adhibuerunt

Malchin, Franciscus

Rostochii, 1893

III. De Aristoteles personati libro, qui ,περί κόσμου' inscribitur

Duo praeterea illius operis fragmenta ad nostrum tempus manserunt. Quorum alterum nos docet solem ex igne puro constare *καθά φησι Ποσειδώνιος ἐν τῷ 13^ῳ Περὶ μετεώρων* (Diog. Laert. VII, 144). Achilles si veterum de materia solis placita ab Eudoro, non a Plutarcho personato sumpsisset¹, sine dubio hanc Posidonianam quoque cap. 19 protulisset. Ceterum de omnibus sideribus idem dicit — secundum Eudorum, si dis placet¹ — cap. 11: *οἱ Στωϊκοὶ δὲ ἐκ πυρὸς λέγουσιν αὐτούς· πυρὸς δὲ τοῦ θείου καὶ αἰδίου καὶ οὐ παραπλησίον τῷ παρ' ἡμῶν.*

Alterum fragmentum, quo formae solidae superficies definitur, in suo loco certe collocari non potest. Sed cum Diog. Laert. VII, 135 librum tertium laudet, fortasse suspicari licet Posidonium, ubi primum de forma solida dicendum erat, geometricam eius rationem uberius exposuisse. Atque Achilles ex eo capite, quod est de mundi figura, talium definitionum vestigia praebet: cap. 6, p. 130 E.: *τὸ δὲ τῆς σφαίρας (sc. σχῆμα) πανταχόθεν ἴσον καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκβαλλομένας εὐθείας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν (!) ἴσας ἔχον.*

His addendum est unum fragmentum. Ex epitome meteorologica Alexander Aphrodisiensis sine dubio eum locum sumpsit, quo secundum Geminum tradit arcum caelestem esse quasi imaginem speculo repercussam (in meteor. p. 118; Blass. l. l. p. 11). Achilles cap. 34 non nisi brevissime hanc rem tangit: *ὁπότε δὲ ἰκματῶδες φῶς ὁραῖται, καλεῖται ἴρις.* Arcus originem exponere supersedet.

III.

De Aristotelis personati libro, qui *περὶ κόσμου* inscribitur.

Restat, ut de uno opere dicam, quod Posidonii doctrinam meteorologicam continet, de libro *περὶ κόσμου*, qui sub Aristotelis nomine fertur. Quam rationem huius libri

¹ Diels doxogr. p. 25.

auctor cum philosopho habeat, Zellerus (Philos. III, 1³, p. 647 an.) his verbis enuntiat: „Es ist mir daher wahrscheinlich, dass es dieselbe Schrift des Posidonius, seine *μετεωρολογικὴ στοιχείωσις*, ist, aus deren ersten Abschnitten Stobäus (d. h. Arius Didymus) einen Auszug giebt, und welche der Verfasser des Buchs *π. κόσμον* ihrem ganzen Umfang nach benützt hat; in welchem Falle dann freilich von allem dem Wissen, das er in c. 2—4 auskramt, nicht viel auf seine eigene Rechnung zu setzen sein wird.“

Posidonii illa *μετεωρολογικὴ στοιχείωσις* a Diogene duobus locis laudatur.

VII, 138: *καὶ ἔστι κόσμος . . . (ὥς φησι Ποσειδώνιος ἐν τῇ μετεωρολογικῇ στοιχειώσει) σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων ἢ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐνεκα τούτων γεγονότων.* Eisdem definitiones invenimus apud Achillem cap. 5 et Stob. ecl. I, 184 W., de quo loco supra dixi p. 14 sq.

VII, 152 discimus idem, quod secundum Alexandrum Aphrodisiensem Geminus statuerat, *ἐμφασιν εἶναι τὴν ἰσιν*¹.

Apparet utrumque locum cum ad *μετεωρολογικὴν στοιχείωσιν*, tum ad opus *περὶ μετεώρων* referendum esse. Ex illo libro ea quoque provenisse Bakius² coniecit, quae Diog. Laert. VII, 154, loco prorsus depravato, de terrae motu dicit, quem venti in terra inclusi efficerent. (codd. *καθὰ Ποσειδώνιος φησι ἐν τῇ ἡ;* Bakius: *ἐν τῇ μετεωρολογικῇ*). Achilles de hac re nihil habet. Sed non dubito, quin Posidonius ea libri *περὶ μετεώρων* parte, qua et reliqua metarsia et ventos tractabat, terrae motus non omiserit³.

Quae cum ita sint, prope credimus unum atque idem Posidonii opus duobus inscriptionibus laudatum esse. Quid obstet, ut hoc statuamus, Blassius exponit l. l. p. 11:

¹ Cf. p. 25.

² l. l. p. 83.

³ Cf. p. 38.

Posidonius et *περὶ μετεώρων* opus condiderat, cuius septimus¹ liber affertur (Diog. Laert. VII, 144) et *μετεωρολογικὴν στοιχείωσιν* (ibid. 138), quae uno libro constituisse videtur. Quamobrem rectam viam v. d. invenisse videtur, cum dicit l. l. p. 12: „Eadem autem, quae in hac brevius, in maiore opere Posidonius fusius pertractasse putandus est.“ Fortasse philosophus complures libros ad unum redegit eo consilio, ut intimam rerum physicarum doctrinam omittens ad indoctorum mentem opus meteorologicum accommodaret. Cf. Diog. Laert. X, 37, quem locum Blassius l. l. p. 12 laudat: „... ἐπιτομὴν καὶ στοιχείωσιν τῶν ὅλων δοξῶν.“ Nomen verbale *στοιχείωσις* derivatum est a voce *στοιχείω*, quae significat „die Elemente lehren“.

Quae si recte sese habent, paulo immutanda sunt, quae p. 24 de Posidonio Manilii et Diodori Alexandrini auctore dixi. Dubium non est, quin res meteorologicae ab iis prolatae, quotquot ad Posidonium referendae sunt, in libris eius *περὶ μετεώρων* inveniri potuerint. Sed utrum libros pleniores an volumen brevius adhibuerint — hoc certe statuere non possumus. Quamquam mihi quidem verisimile videtur poëtam *στοιχείωσιν* inspexisse, quippe cui res difficiliore exponere non liceret.

Nunc conferamus Aristotelem personatum cum Manilio et Achille, ut hac ratione firmentur, quae Zellerus de libro *περὶ κόσμου* coniecit.

Capite 1 auctor contemplationem mundi, quo nihil pulchrius, nihil magnificentius sit, summis laudibus effert. Ad tantam rem unam animam accedere posse: „ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν τῷ σώματι εἰς τὸν οὐράνιον ἀφικέσθαι τόπον . . . , ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας, λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, ἐπεραιώθη καὶ ἐξεδήμησεν ἀκοπιάσιόν τινα ὁδὸν εὐροῦσα . . . ῥαδίως οἶμαι τὰ συγγενῇ γνωρίσασα καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα . . .“ Eandem fere sententiam apud Achillem quoque scriptam esse supra

¹ Diog. Laert. ed. Meibom.: ιζ'!

vidimus p. 13. Simili elocutione atque anonymus Manilius locis nonnullis utitur, qui I, 97 de ratione caelum ascendente¹ loquitur et I, 14 sq. haec dicit:

,tantum iuvat: ire per ipsum

Aëra et immenso spatiantem vivere caelo

Signaque et adversos stellarum noscere cursus.²

Capitibus 2 et 3 mundi elementa secundum Posidonium describuntur. Nam similia sunt, quae legimus apud Manilium et Achillem et apud Stobaeum loco illo, quem supra laudavi³. Sed Posidonii sententias nonnullas auctor ita immutavit, ut ad Aristotelis doctrinam eas accommodaret⁴. Velut in eius definitionis locum, secundum quam *κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας τὰ πάντα*⁵, hanc substituit: *λέγεται δὲ καὶ εἰéρωc κόσμος ἢ τῶν ὄλων τάξις τε καὶ διακόσμησις, ὑπὸ θεῶν τε καὶ διὰ θεῶν φυλαττομένη* — sine dubio, quia Aristoteles mundum origine carere iudicaverat⁶. Atque elementa quinque cum vetere philosopho distinguit, cum Posidonius non nisi quattuor poneret⁷.

Ab iis auctoribus, quorum ex libris Posidonii descriptionem adhuc cognovimus, anonymus eo differt, quod multo plenius hanc partem tractat. Narrat enim, quemadmodum eae res, quas homines vident, per singula elementa distributae sint. Non neglegendum est Posidonium hoc

¹ Sub finem capitis 1 Pseudaristoteles miserandum esse indicat pusillum animum eius, qui singula loca, montes, oppida, similia describat; non dubium esse, quin omnia haec nihili faceret, si mundum multo iis meliorem cognovisset. Cum his conferre iubeo Cic. de rep. VI, 20: Tum Africanus: Sentio, inquit, te sedem etiam nunc hominum ac domum contemplari; quae si tibi parva, ut est, ita videtur, haec caelestia semper spectato, illa humana contemnito.⁴ Corssenius l. l. p. 43 iudicat fieri potuisse, ut Cicero Aristotelea illa, quae §§ 20—25 profert, non ab ipso Aristotele, sed a Posidonio sumeret.

² p. 14. sq. Olim Zellerus post Osannium Pseudaristotelem cum Stobaeo contulit l. l. p. 646 an.

³ Zeller, p. 638 sq.

⁴ p. 391 b 10.

⁵ p. 392 a 5 sqq.

loco Chrysippi doctrinam laudavisse¹. Quo factum est, ut omnes supremæ sphaeræ stellas aequè a terra distare diceret² et errantes hoc modo enumeraret: *Κρόνου, Διὸς, Ἄρεος, Ἑρμοῦ, Ἀφροδίτης, ἡλίου, σελήνης*³. De utraque re Posidonium aliis locis suum ipsius iudicium exposuisse supra vidimus⁴.

Capitis 3 eam sententiam, qua affirmatur terram continentem quoque inter insulas habendam esse, Zellerus l. l. maxime Posidonii propriam iudicavit. Eandem Manilius persequitur I, 165 sq.:

,orbisque per undas

Exsiliit, vasto clausus tamen undique ponto.⁴

Iterum eam legimus IV, 595 sq. Hoc loco poëta, antequam exponeret, in quas orbis nostri partes singula astra plurimum valerent, maria et terras breviter describere sibi proposuit. Quae descriptio simillima est ei, quam anonymi cap. 3 continet. Enumerantur deinceps haec maria.

Ps.-Arist.: Manil. IV:

Ὠκεανός	p. 393 a 16	v. 595
τὸ κατὰ τὰς Ἡρακλείους στήλας		
στόμα	17	597
αἱ Σύρτις	23	600
τὸ Σαρδόνιον	27	602
τὸ Γαλατικόν	27	603
ὁ Ἀδρίας	28	609
τὸ Σικελικόν	28	} 611 sq. (606)
τὸ Κρητικόν	29	
τὸ Αἰγύπτιον	29	626
τὸ Παμφύλιον	30	621 sqq.
τὸ Σύριον	30	624 sq.
τὸ Αἰγαῖον καὶ Μυρτιάδων . .	30	613 sq.
ὁ Πόντος	31	617

¹ Cf. p. 15.

² p. 392 a 18. Stob. l. l.

³ p. 392 a 23 sqq. Stob. l. l.

⁴ p. 11 et 9.

	Ps.-Arist.:	Manil. IV:
ἡ Μαυῶτις	p. 393 a 32	v. 617
ὁ Ἑλλήσποντος	p. 393 b 1	620
ἡ Προποντίς	1	616
πρὸς γε μὴν ταῖς ἀνασχέςσει τοῦ ἡλίου πάλιν εἰσρέων ὁ Ὠκεανός	2	642
ὁ Ἰνδικὸς κόλπος	3	651
ὁ Περσικὸς	3	—
ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα	4	654
ὁ Κάσπιος κόλπος	5	646 ¹ .

Maris interni insulas poëta vv. 630 sqq., anonymus p. 393 a 9 sqq. tractat. Sunt haec:

	Ps.-Arist.:	Manil. IV:
Σικελία	p. 393 a 12	v. 632
Σαρδὼ	13	631
Κύρονος	13	638
Κρήτη	13	634
Εὐβοία	13	633
Κύπρος	13	635
Λέσβος	14	—
αἱ δὲ ὑποδεέστεραι	14	636
ὧν αἱ μὲν Σποράδες	14	637 sqq.
αἱ δὲ Κυκλάδες	15	
αἱ δὲ ἄλλως ὀνομάζονται	15	

Manilius Corsicam inter parvas insulas numerat. Nescio an fieri potuerit, ut is, qui Aulida insulam esse putaret, vocem Graecam Κύρονος non intellegeret.

Post maria et insulas continentes quae dicuntur terrae partes paucis absolvuntur. Posidonius Asiam Tanaï et Nilo fluminibus finiri voluit². Item Manil. vv. 671 sqq.

Ps.-Arist.:	Manil.:
Ἐπὶ θάτερον δὲ κέρας κατὰ στενὸν τε καὶ ἐπιμήκη διήκων αὐχένα πάλιν ἀνευρόνεται, τὴν Ὑγραλίαν τε καὶ Κασπίαν ὀρίζων.	In longum angusto penetrabilis aequore fluctus Pervenit et patulis tum demum funditur arvis.

¹ Bake, l. l. 108 sqq.

Anonymus Caucasum et Mare rubrum fines ponit, sed illam veterum sententiam non omittit: 393 b 30 ,τινὲς δὲ τὸ ἀπὸ Ταναΐδος μέχρι Νείλου στομάτων τίθενται τὸν τῆς Ἀσίας ὄρον.'

Licet aliquid intersit inter duos locos, tamen similitudo mihi tanta videtur, ut meo iure concludere possim Manilium libro quarto occasione oblata ad id Posidonii opus recurrisset, quod ad componendum librum primum adhibuerat.

Caput 4 libri *περὶ κόσμον* ad eas res pertinet, quae in aëre oriuntur et quae *μετάρσια* dicuntur, velut venti, nubes, fulmina, similia. Complures huius partis locos olim Zellerus Posidonio tribuit. Addenda sunt, quae ex Manilio et Achille cum Pseudaristotele collatis lucramur.

Achilles huius partis initium capit a ventis atque de eisdem fere disputat, quos apud anonymum invenimus.

Achill. cap. 33; p. 157 E sqq.: Ps.-Ar.:

<i>ἄνεμον εἶναι ὅσιν ἄερος</i>	p. 394 b	8
<i>διαφέρειν ἄνεμον αὔρας</i>		12
<i>αὔραν εἶναι ἀναθυμιάσιν γῆς</i>	13	(τὰς ἐξ ὑγροῦ φερο- μένας ἐκπνοάς)

Varia ventorum genera:

I. ἐκνεφίαι	16
ἀπόγειοι	14
ἐνυδρίαι	15 (18 ἐξυδρίαι)
κολπίαι	15 (ἐγκολπίαι)
ὄρεσται	—
II. Duodecim venti:	
vac.	19 sqq.
III. Venti peculiares:	
Καικίας, Σκείρων	vac. ¹
IV. βίαια πνεύματα:	
θύελλαι	p. 395 a 6
στροβίλοι	7
πρησιτῆρες	10

¹ Sed l. 21 τῶν γε μὲν εὔρων καικίας λέγεται etc.

Quae anonymus de duodecim ventis dicit, e Posidonio sumpta sunt; nam eadem eodem fere ordine narrat Seneca nat. qu. V, 16, qui locus secundum Kaibelium¹ philosopho tribuendus est. Apud Senecam sequuntur cap. 17 venti peculiares, quos Pseudaristoteles omittit, Achilles breviter tangit. — Extremo hoc capite Achilles quattuor ventos principales commemorat, qui sunt ἀπηνιώτης, βορέας, νότος, ζέφυρος. Haec ad librum περὶ κόσμον non prorsus quadrant, nam secundum anonymum, qui et hos ventos et binos interpositos tractatu illo medio enumerat, septemtrionalis est ἀπαρκίας, non βορέας. Utrum Achilles consilio an casu hanc Aristoteleam ventorum designationem adhibuerit, hoc discernere non possum.

Ignium aëriorum duo genera sunt: τὰ μὲν ἔστι κατ' ἔμφασιν, velut arcus caelestis (Ps.-Ar. 395 a 32—b 3) τὰ δὲ καθ' ὑπόστασιν velut cometae (Ps.-Ar. 395 b 3—17). Achilles cap. 34 hanc differentiam non curat; tamen interdum cum anonymo Posidonianum ordinem servasse videtur. Describit haec genera: κομήτας (Ps.-Ar. p. 395 b 8), λαμπάδας (11), δοκίδας (12), ἱερὸν (p. 395 a 32), ἄλλω (36), ὄνιμους καὶ ὀύακας (p. 395 b 7 ὄνιμους?), διάπτοντας (4). — Manilii dolia (I, 842) apud anonymum πίθοι audiunt (p. 395 b 12). — Fortasse non neglegendum est, hunc eos quoque ignes tangere, de quibus Posidonium scripsisse Seneca auctor est, et qui ab Achille et Manilio non omittuntur²: trabes dico, quae graece δοκίδες dicuntur.

Aëris ignibus absolutis Pseudaristoteles de iis agit, quos terra et mare continent. Cuius partis vestigium non leviter impressum apud Manilium invenimus. Qui postquam cometas descripsit, cunctis partibus ignes permixtos esse narrat. Atque exempli gratia cum alia phaenomena, tum sicut anonymus Aetnam et fontes calidos nominat (vv. 854 sq.).

¹ Hermae vol. 20 p. 617 sq.

² Cf. p. 22.